

### سۇئال

تەمەتتۇ ھەج قىلغۇچى ھەج ئۈچۈن ئايرىم تاۋاپ ۋە سەئى قىلامدۇ ياكى ئۆمرىدە قىلغان تاۋاپ ۋە سەئى كۇپايە قىلامدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

### تەپسىلى جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيەلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

ئىمام مالىك، شاپىئى ۋە ئىمام ئەھمەدتىن بايان قىلىنغان سەھىھ بىر رىۋايەتتە ۋە باشقا كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ قارىشىدا: تەمەتتۇ ھەج قىلغان كىشى ئىككى قېتىم تاۋاپ قىلىدۇ ۋە ئىككى قېتىم سەئى قىلىدۇ، بىر تاۋاپ بىلەن سەئى ئۆمرە ئۈچۈن بولىدۇ، يەنە بىر تاۋاپ بىلەن سەئى ھەج ئۈچۈن بولىدۇ.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن تەمەتتۇ ھەج توغرىسىدا سورالغاندا، ئۇ كىشى مۇنداق دېگەن: "مۇھاجىرلار، ئەنسارىلار، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ۋىدالىشىش ھەججىدە ھەجگە ئېھرام كىيىپ تەلىبىيە ئېيتتى، بىزمۇ شۇنداق قىلدۇق، مەككىگە كەلگەن ۋاقتىمىزدا، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: **ھەجنى مەقسەت قىلغان ئېھراملىرىڭلارنى ئۆمرىگە ئۆزگەرتىڭلار پەقەت قۇربانلىق ئېلىپ كەلگەنلەر ئېھرامدىن چىقمىسۇن** دېدى، شۇنىڭ بىلەن بىز تاۋاپ قىلىپ، ساپا-مەرۋە قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئېھرامدىن چىقىپ، ئاياللىرىمىز بىلەن بىرگە بولۇپ، كىيىملىرىمىزنى كەيدۇق، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: **قۇربانلىق ئېلىپ كەلگەنلەر قۇربانلىقنى ئادا قىلمىغۇچە ئېھرامدىن چىقمايدۇ** دېدى، مىناغا چىقىدىغان كۈنى كەچتە بىزنى ھەجنى مەقسەت قىلىپ ئېھرام كىيىشكە بۇيرىدى، بىز ئەرەپاتتىن قايتىپ كىرگەندىن كېيىن كەبىنى تاۋاپ قىلىپ، ساپا-مەرۋىدە سەئى قىلدۇق، شۇنىڭ بىلەن بىزنىڭ ھەججىمىز تامام بولدى، بىزگە بىردىن قوي قۇربانلىق كېرەك بولدى». بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى ھەج توغرىسىدا ئاللاھنىڭ: **ھەرەم ئەھلىدىن بولمىغان كىشىلەر** دېگەن ئايەت بايان قىلىنغان باپتا كەلتۈرگەن.

شەيخ شەنقىتى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بۇ سەھىھ بۇخارىدا ئىسپاتلانغان ھەدىس بولۇپ، بۇ ھەدىس تەمەتتۇ ھەج قىلغۇچىنىڭ ئۆمرە ئۈچۈن تاۋاپ ۋە سەئى قىلىپ بولسا ئېھرامدىن چىقىدىغانلىقىنى يەنە بىر قېتىم ھەج ئۈچۈن تاۋاپ ۋە سەئى قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدىغان، ئىختىلاپنى ھەل قىلىدىغان دەلىلدۇر. [ئەزۋائۇل بايان 5-توم 178-بەت]."

يەنە مۇنداق دەيدۇ: يۇقىرىدا بايان قىلىنغان دەلىللەردىن: ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىس تەمەتتۇ

ھەج قىلغۇچىنىڭ ئەرەپاتتىن قايتىپ كىرگەندىن كېيىن ھەج ئۈچۈن تاۋاپ ۋە سەئىي قىلىشى كېرەكلىكىنى، ئىلگىرى ئۆمرە ئۈچۈن قىلغان تاۋاپ ۋە سەئىيىنىڭ بۇنىڭغا كۇپايە قىلمايدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدىغان ۋە ئىختىلاپنى ھەل قىلىدىغان ئوچۇق دەلىلدۇر. [ئەزۋائۇل بايان " 5-توم 182-بەت].

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئۆمرىگە ئېھرام كىيگەنلەر تاۋاپ ۋە سەئىي قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئېھرامدىن چىقتى، ئەرەپاتتىن قايتقاندىن كېيىن ھەج ئۈچۈن تاۋاپ ۋە سەئىي قىلدى، ئەمما ھەج بىلەن ئۆمرىگە بىللە ئېھرام كىيگەنلەر بىر قېتىملا تاۋاپ ۋە سەئىي قىلدى. [بۇخارى رىۋايىتى 1557-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 1211-ھەدىس].

شەنقىتى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "مانا بۇ قىران ھەج بىلەن تەمەتتۇ ھەجنىڭ ئارىسىدىكى پەرىقنى ئوچۇق بايان قىلىپ بېرىدىغان بىرلىككە كەلگەن روشەن دەلىلدۇر، قىران ھەج قىلغۇچى يالغۇز ھەج قىلغۇچىغا ئوخشاش بىر قېتىم تاۋاپ ۋە سەئىي قىلىدۇ، تەمەتتۇ ھەج قىلغۇچى بولسا ھەج ئۈچۈن بىر تاۋاپ ۋە سەئىي قىلىدۇ، ئۆمرە ئۈچۈنمۇ ئايرىم تاۋاپ ۋە سەئىي قىلىدۇ. يۇقىرىدا ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىس بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ مەسىلىدە ئىختىلاپقا ھېچ ئورۇن يوق.

يۇقىرىدا بايان قىلىنغان دەلىللەر قىران ھەج بىلەن تەمەتتۇ ھەجنىڭ ئارىسىدا پەرىق بار دېگەن سۆزنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ، بۇ كۆپچىلىك ئالىملارنىڭ قارىشى بولۇپ، ئاللاھ خالىسا بۇ توغرىدۇر. [ئەزۋائۇل بايان " 5-توم 185-بەت].

دائىمى كومىتېت ئۆلىمالىرى مۇنداق دەيدۇ: "تەمەتتۇ ھەج قىلغۇچى ئىككى سەئىي قىلىدۇ. يەنى بىر قېتىم ئۆمرە ئۈچۈن يەنە بىر قېتىم ھەج ئۈچۈن سەئىي قىلىدۇ". [شەيخ ئابدۇل ئەزىز ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى باز، شەيخ ئابدۇرەززاك ئەپپىي، شەيخ ئابدۇللاھ ئىبنى غۇدەييەن قاتارلىقلار. [ئىلمى تەتقىقات، دىنى تەشۋىقات پەتنۋا كومىتېتى پەتنۋاسى " 11-توم 258-بەت].

بۇ قاراشنى شەيخ مۇھەممەد ئىبنى ئىبراھىم ئالى شەيخ ئۆزىنىڭ "پەتنۋالار توپلىمى " 6-توم 65-بەتتە، ۋە شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن: "شەرھىل مۇمتىئ" 7-توم 374-بەتتە كۇچلاندۇرۇپ مۇنداق بايان قىلغان: "تەمەتتۇ ھەج قىلغۇچى: ھەج ئايلىرىدا ئۆمرىنى مەقسەت قىلىپ ئېھرام كىيىپ كەئىبنى تاۋاپ قىلىپ ۋە سەئىي قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئېھرامدىن چىقىپ، شۇ يىلى يەنە ھەج قىلغان كىشى بولۇپ، ئۇ كىشىگە مۇتلەق سەئىي قىلىش كېرەك بولىدۇ، يەنى ئۇ كىشىگە ئىككى قېتىم تاۋاپ قىلىش ۋە ئىككى قېتىم سەئىي قىلىش كېرەك بولىدۇ. ئۆمرە ئۈچۈن بىر تاۋاپ ۋە سەئىي قىلىدۇ، شۇنىڭدەك ھەج ئۈچۈنمۇ بىر تاۋاپ ۋە سەئىي قىلىدۇ".

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.